

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaе, 1661

6 Non valet uxorem mœchus vir linquere mœcham.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

adultera, non fornicaria dicitur potest. Vide nec aliquo occasione va-
let dimitti. Ceterum si dicitur a quærenti a Christo, utrum lice-
ret uxorem uxorem suam dimittere quærens, ex causa, respondit ei:
[non legisti b. quia qui sciat ea ab initio, masculinum & femi-
ninum creavit in.] Equi ergo Deus conjunxit, homo non separet.
[Quærens formam suam ita conuulsi, ut diceret non inueni posse di-
mittere uxorem suam, excepto casu fornicationis. Hinc Aposto-
lus ait in epistola ad Corinthios: c. [Hic qui matrimonio conjuncti
sunt, præcipue uxor, sed Dominus, uxorem a viro non discedere.]
[Sed dicitur intelligi, quod quoscunque fuerint vir & uxor, ex
quo coniugii officio sui adhaerent, ulterius ab invicem discedere
non valent.]

C. XVII. ¶ Quoscunque sit vir, ex quo semel
placuit, non est dimittendus.
Unde Ambrosius in Hexameron d. tit. dicit
quarta scribit.

Hæreticus 1. & incultus est vir: semel placuit:
[Quærens] vir frequenter est eligendus? Comparem
suum & hos requirit, & equus diligit: & si mutetur ali-
quid, niteri jugum nescit compas alterius, & se non to-
tam parat. Tu jugalem tuam repudias, & putas sepe
mutandam? & si uno defecit die, superducis rivalem,
et hinc inrogas causam, quasi cognitam f. pudoris ex-
pectas inquam?

¶ Hæreticus 2. Apud B. Ambrosium legitur, sed horri-
dè & incultus est: semel placuit, &c. Ante hoc autem ca-
pitulum est ca. Adm per Evon. infra 23. q. 5.

C. XVIII. ¶ Similiter de uxore intel-
ligatur.
Item Augustinus de sermone Domini in monte,
lib. 1. cap. 32.

Uxorem & qui habeat sterilem, vel deformem cor-
pore, fore debilem membris, vel cacam, vel furdam,
membram, vel si quid aliud, siue morbis, & doloribus,
linguatiuibus, conuulsam, & quidquid (excepta fornicatione)
cogitauerit potest vehementer horribile, pro fide &
conscience substat.

C. XIX. ¶ Non licet viro uxorem dimittere, nisi
causa fornicationis.
Item Hieronymus ad Oceanum de h. morte
Eubolæ.

¶ Propter Dominum uxorem non debere dimitti, ex-
cepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere
innuptam. Quod si quis iuberet, hoc consequenter
recedat in homicidium. Neque enim adultera uxor dimit-
tenda est, & mox hinc retinendus.

C. XX. ¶ De eodem.
Item ibidem.

¶ Ad quos, quod non licet feminis, æque non licet vi-
ris, & eadem seruitus pari conditione censetur.
C. XXI. ¶ Communione preuocet, qui extra cau-
sam fornicationis uxorem suam
dimittit.

Item ex concilio Tolerano XII. cap. 8.
¶ Pharetra Domini est, ut excepta causa forni-
cationis uxor a viro dimitti non debeat: & ideò
quærens, extra causam criminis supra dicit uxorem suam
parat, occasione dimiserit, quia quod Deus in con-
iugio, illa separe disponit, tandem ab ecclesiastica
communione priuatus, & a cetero omnium Christiano-
rum munere alienus, quamdiu societatem relicta con-
iugii spernetur, ampliat, & foueat. Itaque qui iam
admodum a secedente semel, bis, terque, ut corrigenter
ad uxorem suam conuocari noluerit redire, ipsi se suis me-
ritis, & palatibus dignitatis officio separabunt, & in-

a. Math. b. Gen. c. 1. Cor. d. Lib. 1. c. 7. e. Ivo
p. 1. cap. 1. f. d. cognita. g. Sent. 2. dist. 34. Ivo
p. 1. cap. 1. h. Epistolum Eubolæ tom. 1. i. Sent.
4. dist. 31. Ivo p. 1. cap. 1. h. Ivo p. 1. cap. 1. h. Ivo p. 1.
cap. 1. h. Ivo p. 1. cap. 1. h. Ivo p. 1. cap. 1. h.

super generose dignitatis testimonium, quamdiu in cul-
pa fuerint, amittantur: quia carnem suam diffidit iu-
gulo tradiderunt.

C. XXII. ¶ De eodem.
Nicolaus Papa ad consilia Bulgariae, c. 66.
¶ Vidquid & mulier tua contra te cogitauerit aut for-
nicationis, reicienda, vel odio profus habenda. Quæ-
rens 1. Apollolo b. precipiente, sicut ecclesia a Christo
diligenda.

¶ Quæ est? Hæc usque ad suam addita sunt ex ipsi res-
ponsonibus.
¶ pars. Sed quæritur, cum sit par utriusque conditio, cur com-
municantes viro cum adulterio uxoris non conueniant, cum contra
uxorem in consortio adulteri oritur uirorum manere videantur.

C. XXIII. ¶ In utroque sexu adulterium
pari ratione puniatur.
De his ita scribit Innocentius Papa, epist. ad Exo-
perium Episcopum, cap. 4.

Christiana & religio adulterium in utroque sexu pari-
tatione condemnat. Sed vitos suos mulieres non fa-
cile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata
vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud
sacerdotes deferre consueverunt: & ideò mulieribus,
proditio carum criminum, communio denegatur: viro-
rum autem latentia committit non facile quicquam ex suspi-
cionibus absteritur: qui utique submotu obitur, si eius fla-
gitium detegatur. Cum ergo par causa sit, interdum pro-
batione cessante, vindicta ratio conueniat.

QVÆSTIO VI.

¶ Cuius, quod ista dimitti non valet, eum a fornicatione inno-
centia inuoluitur. Sed ponatur, quod ipsa sit adultera, qua-
ritur, si adulter post dimittere eam causa fornicationis. Non
enim videtur: quod pari crimine infestus alium de eodem puniri
possit. Vide eum in illas adulteras accusare, equitate sententiam
a Domino accipere. [Quærensque d. vestrum est sine peccato
primus lapidatus in illam mittat.] Hinc etiam in Evangelio c. præ-
cipitur: [Hæreticus, primus eijce trabem de oculo tuo, & postea
dicet se fulcrum de oculo fratris tui.]

C. I. ¶ Qui fornicatur, fornicationis causa uxorem
suam dimittere non potest.
Hinc etiam Augustinus scribit in lib. 1. de ser-
mone Domini in monte, c. 32.

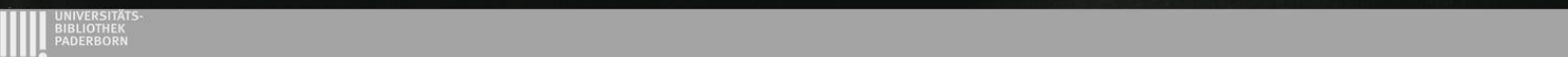
Nihil si iniquus quam fornicationis causa dimittere
uxorem, si & ipse conuincitur fornicari. Occur-
rit enim illud: [In quo & enim alterum iudicas, tene-
rius ipsum condemnas: eadem enim agis, quæ iudicis.] Quæ-
rens propter quicquid fornicationis causa vult abicere uxorem,
prior debet esse a fornicatione purgatus. Quod si
militet etiam de femina dixerim.

C. II. ¶ Quærens quis que vult inuenire uxorem,
talem se sit ut eam.
Item de verbis Domini, traditæ, pro form. 46.

¶ Quales vultis eas, inuenire, tales & ipse inueniant
vos. Quis iuuenis est, qui non castam velit ducere uxorem?
& si accepturus est virginem, quis non intactam des-
ideret? Intactam quis? intactus est: puram quis? noli
esse impurus. Non enim illa potest & tu non potes-
tis.

¶ Quærens inuenire? In originali, & apud uxorem est. Quæ-
rens eas vultis ad vos venire, tales & vos debent ipsa in-
venire.

a. Ivo part. 2. cap. 228. b. Epist. 5. c. Sent. 4. dist. 31.
Ivo p. 1. cap. 214. d. Ivoam. 8. e. Luc. 16. f. Sentent. 4. de-
stin. 31. Ivo p. 1. cap. 209. f. Ivoam. 1. 7. cap. 31. g. Rom. 2. h. Ivo
p. 1. cap. 45.

C. III. *Indivium de alio expectare non debet, qui de se iudicari contemnit.*

Idem in epistola ad Pascenium comitem Africanum, epist. 17. 4.

INiquum est, ut quisque de alio iudicare velit, & iudicari de se nolit.

C. IV. *Viri graviter puniendi de adulterio, quam mulieres.*

Idem de adulterio conjugii, lib. 2. c. 8.

INDignantur b mariti, si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis penas: cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & virtute vincere, & exemplo regere feminas.

C. V. *Sicut vir caput est mulieri, sic adulterando gravius delinquit, quam mulier.*

Idem de decem chordis, cap. 3.

Non e moechaberis, id est, non ibis ad aliquam aliam prater uxorem tuam. Tñ autem exigit hoc ab uxore, & non vis reddere hoc uxori? & cum debeas in virtute praeccedere uxorem (quoniam castitas viri est,) tu sub uno impetu libidinis cadis? & vis uxorem tuam victicem esse, tu victus iaces? & cum tu caput sis uxoris tuae, praecedet te ad Deum, cuius caput es? vis domum tuam capite deorsum pendere? Caput e enim mulieris est vir. Vbi autem melius vivit mulier, quam vir, capite deorsum pendet domus. Si caput est vir, melius debet vivere vir, & praecedere in omnibus bonis factis uxorem suam, ut illa imitetur virum, & sequatur caput suum.

Hu audacitibus monstratur, quod adulter adulteram dimittere non valet.

QVAESTIO VII.

Nunc autem quaeritur, si ille, qui dimiserit uxorem suam causa fornicationis, illa uxore aliam ducere possit. Quod autem hoc fieri non possit, testatur Augustinus in libro de bona conjugii, cap. 2. dicens.

C. I. *Vinculum conjugii fornicatione non potest dissolvi.*

Interveniens f divorzio non aboletur illa confederatio nuptialis: ita ut sibi conjuges sint etiam separati, cum illis autem adulterium committant, quibus etiam fuerint post suum repudium copulati.

C. II. *Nulla ratione dissolvitur conjugium, quod semel initium probatur.*

Idem de adulterio conjugii, lib. 2. cap. 4. & 5.

Licet dimititur e coniux ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris. Propter quod fit reus adulterii, qui dimissam duxerit etiam ob causam fornicationis. Sicut enim manente in se sacramento regenerationis excommunicationis i quis reus criminis, nec illo sacramento caret, etiam si nunquam reconcilietur Deo: ita manente in se vinculo foederis conjugalis, uxor dimittitur ob causam fornicationis, nec carebit illo vinculo etiam si nunquam reconcilietur viro. Carebit autem, si mortuus fuerit vir eius. Reus vero excommunicatus ideo nunquam carebit regenerationis sacramento, etiam non reconciliatus, quia nunquam moritur Deus.

Excommunicationis quis? Totus hic locus est restitutus ex originali, & multa alia cum ex eodem, tum ex vetustis exemplaribus emendata.

a Ivo p. 6. c. 392. b Sent. 4. dist. 33. Ivo p. 8. c. 2. 2. Pann. 1. 7. c. 36. c Ivo p. 8. c. 263. Exod. 20. Deut. 5. d al. Jacobi. e Eph. 5. f Ivo p. 8. c. 9. & 233. Pann. 1. 7. c. 6. g Ivo part. 8. cap. 233. Pann. lib. 7. cap. 5.

C. III. *Sive vir ab uxore, sive uxor a viro causa fornicationis discesserit, alteram habere prohibetur.*

Idem super epistolam Pauli ad Corinthios.

Apostolus dicit i: [His, qui sunt in conjugio, praecipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non dimittere: quod si discesserit, manere innuptam, aut reconciliiari viro suo.] Potest enim fieri, ut discedat uxor a viro, quia Dominus permittit. Aut, si femina licet dimittere etiam prater causam fornicationis, & non licet viro, quid respondebimus de hoc, quod dicitur? [Et vir uxorem ne dimittat, quare non addit, licet causa fornicationis.] quod Dominus permittit, nisi quia similem formam vult intelligi, ut si dimittat (quod causa fornicationis permittitur,) maneat uxor, aut reconcilietur uxori: & post pauca. Dominus autem permittit causa fornicationis uxorem dimittere, quia permittit, non iussit.

Est apud Bedam i. Corin. 7. ex lib. 1. B. Augustini de sermone Domini in monte, cap. 26.

Apud B. Augustinum in libro sermone Domini in monte, cap. 26. legitur: sed confutatus a apostolo, ne quid temere dicamus. [His, qui sunt in conjugio, inquit, praecipio, &c.] Apud Bedam vero i. Corin. 7. His, qui sunt in conjugio, praecipit per apostolum Dominus, uxorem, &c. Multa veri & in hoc, & in sequentibus verbis, Fieri. & Dominus. emendata sunt ex vestigiis Augustini Beda in locu indicatu.

Idem de sermone Domini in monte, lib. 2. cap. 21.

Fieri potest, ut vir dimittat uxorem causam fornicationis, quam Dominus exceptam esse voluit: sed verò si nec illi nubere conceditur, viro viro, & quare non sit, neque huic alteram ducere, viva uxore, quam dimisit, multo minus fas est illicita cum quolibet altera committere.

C. V. *Ab uxore dimissus, vel dimissa uxor penitentiam redigatur, nisi autem non fuerit vivens, aut sine reconciliatione voluerit.*

Item ex concilio Milevitano, c. 17.

Placuit, ut secundum e Evangelium, & a apostolo eam disciplinam neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito, alteri conjugantur, sed ita ut non sibi reconcilietur, sed si contempserit penitentiam redigatur.

C. VI. *Mochatur qui a uxore dimissus non praesumit.*

Item Augustinus libro de sermone Domini in monte, cap. 21.

Dominus e ad illud confirmandum, ut non dimittat uxorem, solum causam fornicationis praecipit, ceteras vero universas molestias, si quae fornicationis sunt, jubet pro fide conjugali, pro castitate fornicationis, & pro moechum dicit etiam virum, qui causam fornicationis soluta est a viro.

C. VII. *Adultera probatur, qui uxorem suam alteri nubet.*

Item Hieronymus ad Amandum i. Presbyterum.

Omnes f cautiones apostolus impetrans, oportet sime definit, vivente viro esse adulteram uxorem, si alteri nupserit. Nolo mihi proferre rapinam

a i. Corin. 7. Sentent. 4. dist. 33. Poly. 1. 6. tit. 4. Ivo part. 8. cap. 208. Pann. 1. 7. cap. 2. b Beda i. Corin. 7. Ivo part. 8. cap. 208. c Concilium Africanum, cap. 69. & Gratian. cap. 20. c. 1. d i. Corin. 7. Polycarp. lib. 6. tit. 9. Augustinus libro de sermone Domini in monte, cap. 26. Ivo part. 8. cap. 208. e Beda i. Corin. 7. dist. 33. Ivo part. 8. cap. 233. Pann. 1. 7. c. 6. f Poly. 1. 6. tit. 4. p. 6. c. 392.

